

Saak no. 634/89

E du P

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA(APPÈLAFDELING)HENDRIKA NICLASINA BRINK

Appellant

enDIE STAAT

Respondent

Coram: JOUBERT, F H GROSSKOPF ARR et PREISS Wn ARVerhoordatum:Leweringsdatum:

11 November 1991.

22 November 1991.

U I T S P R A A K

F H GROSSKOPF AR:

Die appellant het in die Transvaalse Provinsiale Afdeling op 'n aanklag van moord tereggestaan. Dit is gemene saak dat die appellant haar eggenoot ("die oorledene") gedurende die aand van 13 Januarie 1988 by hulle woning te Sinoville, Pretoria, met 'n pistool doodgeskiet het. Die hof a quo het bevind dat sy die nodige opset by moontlikheidsbewussyn gehad het en het haar gevolglik aan moord skuldig bevind. Die appellant is tot 6 jaar gevangenisstraf gevonniss, waarvan 3 jaar voorwaardelik opgeskort is. Die verhoorhof het aan die appellant verlof verleen om na hierdie hof teen haar skuldigbevinding en vonnis te appelleer.

Die enigste werklike geskilpunt is of die appellant, op die feite wat deur die hof a quo aanvaar is, aan moord dan wel aan strafbare manslag skuldig is; d.w.s. of daar opset by moontlikheidsbewussyn was of slegs nalatigheid. Die hof a quo het bevind dat dit nie bewys

is dat die appellant die direkte opset om te dood gehad het nie. Die advokaat vir die staat het weliswaar betoog dat die hof a quo in hierdie opsig fouteer het en dat daar inderdaad dolus directus was. Die advokaat het na aanleiding van die beslissing in S v E 1979(3) SA 973(A) te 977D-F betoog dat hierdie hof geregtig is om die appellant aan 'n meer ernstige misdaad skuldig te bevind as waaraan sy skuldig bevind is. Dan moet hierdie hof egter daarvan oortuig wees dat die verhoorhof weens 'n verkeerde feitebevinding of 'n regsdwaling die appellant aan 'n minder ernstige misdaad skuldig bevind het as waaraan sy, ingevolge die akte van beskuldiging, skuldig bevind moes gewees het. In die lig van al die getuienis is ek egter daarvan oortuig dat die hof a quo in hierdie opsig korrek was en dat daar inderdaad geen dolus directus was nie.

Die appellant het getuig dat sy nooit bedoel het om die oorledene raak te skiet nie; sy wou slegs die venster langs hom stukkend skiet om hom skrik te maak sodat hy haar nie weer daardie aand sou slaan nie. Volgens die appellant

het sy na die linker boonste hoek van die venster skuins bo die oorledene gemik en toe die skoot afgetrek. Die skoot het egter nie die venster nie, maar die oorledene getref. Die hof a quo het hierdie weergawe van die appellant as redelik moontlik waar aanvaar, maar nogtans beslis dat al die bewese feite die afleiding van dolus eventualis regverdig. Die kernvraag is of hierdie afleiding die enigste redelike afleiding is wat van al die getuienis gemaak kan word, nl dat die appellant die moontlikheid voorsien het dat sy die oorledene kon doodskiet, maar dat sy onverskillig teenoor die intrede van hierdie gevolg gestaan het.

Die beginsels rakende dolus eventualis is soos volg deur Holmes AR in S v P 1972(3) SA 412(A) te 416 B-G saamgevat:

"On the issue whether there was intent to kill in the form of dolus eventualis, the following principles are relevant -

- (i) The test for such dolus is whether the appellant subjectively foresaw the possibility of death resulting from his assault on the deceased, but persisted therein, reckless whether such possibility became fact. See S. v Malinga and Others,

1963 (1) S.A. 692 (A.D.) at p. 694F-H;
S. v. De Bruyn en n Ander, 1968 (4) S.A.
 498(A.D.)at p. 510F.

- (ii) 'Subjective foresight, like any other factual issue, may be proved by inference. To constitute proof beyond reasonable doubt the inference must be the only one which can reasonably be drawn. It cannot be so drawn if there is a reasonable possibility that subjectively the accused did not foresee, even if he ought reasonably to have done so, and even if he probably did do so.';
S. v. Sigwahla, 1967 (4) S.A. 566 (A.D.) at p. 570E.
- (iii) 'One must eschew any tendency towards legalistic armchair reasoning, leading facilely to the superficial conclusion that the accused 'must have foreseen' the possibility of death';
S. v. De Bruyn en n Ander, supra at p. 507D. The better approach is to think one's way through all the facts, before seeking to draw any relevant inference.
- (iv) In seeking to ascertain what was going on in the mind of the accused, the old maxim that a person is presumed to intend the natural and probable consequences of his act, is no longer regarded as a reliable criterion of subjective intention. The presumption was questioned in De Bruyn's case, supra at p. 507E; and see Hoffmann on Evidence, 2nd ed., p. 374. The presumption came to us from England where, as a matter of interest, it has recently been abolished....."

(Vgl ook S v Ngubane 1985(3) SA 677 (A) te 685 D-F; S v Beukes en n Ander 1988(1) SA 511 (A) te 522 B-F).

In S v Du Preez, 1972(4) SA 584 (A) het Ogilvie Thompson HR

soos volg op 588H-589A opgemerk:

"For the purpose of the present appeal, it suffices to emphasise that the enquiry is not what the appellant ought to have foreseen, but what he did foresee; that the subjective foresight of resultant death which constitutes dolus eventualis must be established by the State beyond resonable doubt; and that although, like any other factual issue, such subjective foresight may be proved by inference, the inference must be the only one reasonably to be drawn from the facts of the particular case (S. v. Dlodlo, 1966(2) S.A. 401 (A.D.) at p. 405, and R. v. Du Plessis, 1944 A.D. 314 at p. 318)."

In Du Preez se saak het die appellant, n redelik ervare skut, verskeie skote met n pistool in die rigting van die oorledene en sy maat geskiet terwyl hulle op n afstand van meer as 6 meter van hom geloop of gehardloop het. Die hof het aanvaar dat die appellant op hulle geskiet het met die doel om hulle af te skrik. Die appellant het aanvanklik voor die oorledene en sy maat op die grond geskiet, maar toe besluit dat dit veiliger sou wees om oor hulle koppe te skiet. Hy het

ongeveer 60 tot 90 cm bo hulle koppe gemik en verdere skote afgevuur. Een van hierdie skote het die oorledene in die kop getref en sy dood veroorsaak. Alhoewel die feite in Du Preez se saak klaarblyklik van dié in die onderhawige saak verskil, is dit tog insiggewend dat die hof in daardie saak bevind het dat die feite nie 'n afleiding van dolus eventualis geregverdig het nie, en dat die appellant in daardie saak slegs aan strafbare manslag skuldig was. In die finale instansie moet dit natuurlik aan die hand van die feite van elke besondere saak beoordeel word of die skut wat iemand doodskiet wanneer hy hom slegs wou skrikmaak, die opset by moontlikheidsbewussyn gehad het, dan wel of die dood aan sy nalatigheid te wyte was.

Die noodlottige gebeure van 13 Januarie 1988 in die onderhawige saak moet gesien word teen die agtergrond van die partye se ongelukkige huwelikslewe, wat deur die verhoorhof as stormagtig beskryf is. Die partye het ongetwyfeld ernstige huweliksprobleme ondervind. Die appellant, 'n onderwyseres, is in 1981 met die oorledene getroud. In 1982

is daar 'n seun uit die huwelik gebore. Die partye is in 1983 geskei. Die appellant en die oorledene het daarna op 8 Desember 1984 vir 'n tweede maal met mekaar in die huwelik getree, maar reeds tydens hulle wittebroodsreis in Europa het daar probleme ontstaan. Volgens die appellant het die oorledene haar sonder rede aangerand deur haar by 'n geleentheid met 'n lyfband te slaan en by 'n ander geleentheid hard teen die kop te klap. Die huwelik is ondanks probleme voortgesit en 'n jaar later is daar 'n dogter uit die huwelik gebore. Volgens die appellant se weergawe, wat deur ander getuïenis gestaaf word, is hulle huwelikslewe gekenmerk deur die oorledene se gereelde oormatige gebruik van sterk drank en sy veelvuldige aanrandings op haar. Die hof a quo het die appellant se weergawe in hierdie verband aanvaar. Die appellant het ook om gegronde redes geglo dat die oorledene by geleentheid ontrou teenoor haar was. Sy het die oorledene in April 1986 verlaat nadat hy haar weereens aangerand het. Sy het 'n egskeidingsgeding teen hom aanhangig gemaak, maar

hulle is in Julie 1986 weer met mekaar versoen. Volgens die appellant het die oorledene daarna steeds voortgegaan om te veel te drink en haar aan te rand. Sy het by geleentheid die hulp van die polisie ingeroep en selfs klagtes van aanranding teen die oorledene gelê, maar dit dan later weer teruggetrek.

Die oorledene het op 'n stadium 'n pistool vir selfverdediging vir die appellant gekoop, maar sy het geen voorligting in verband met die gebruik daarvan ontvang nie. Dit is dieselfde pistool waarmee sy hom later doodgeskiet het. Die pistool is 'n baie kompakte .38 "special" met twee kort lope, die een bo die ander, waarmee mens slegs twee skote kan skiet sonder om te herlaai. Die appellant het getuig dat die oorledene haar gedurende die middel van 1987 weer een aand aangerand het. In die loop van die aanranding het die appellant die pistool op 'n kas sien lê en dit gegryp, waarop die oorledene na die slaapkamer gevlug het en die deur toegemaak het. Die appellant het hom gewaarsku dat sy hom

sal skiet as hy uitkom. Volgens haar weergawe wou sy die oorledene afskrik en het sy na die onderkant van die deurgemik en h skoot vanuit die gang geskiet wat deur die onderkant van die deur is. Hierdie skoot het die gewenste uitwerking gehad, want volgens die appellant het die oorledene so groot geskrik dat hy haar vir omtrent twee maande daarna nie weer aangerand het nie. Na verloop van tyd het die oorledene egter weer in sy ou weë verval en die appellant by geleentheid aangerand.

Op Oujaarsaand van 1987 het die oorledene die appellant met rede daarvan beskuldig dat sy h verhouding met haar haarkapper aangeknoop het. Die oorledene het haar toe weer aangerand. Die appellant se moeder het blykbaar die gerugte omtrent haar verhouding met die haarkapper versprei en dit het daartoe aanleiding gegee dat daar onmin tussen die appellant en haar moeder ontstaan het. Gedurende die aand van Dinsdag 12 Januarie 1988 het die appellant na haar suster se huis gery om die saak met haar moeder te gaan uitpraat. Die

appellant het eers ongeveer 03:00 die Woensdagoggend tuis gekom en beswaarlik enige slaap gehad voordat sy moes gaan werk. Dit is myns insiens van belang om in gedagte te hou dat die appellant baie moeg moes gewees het toe die oorledene omstreeks 22:00 daardie Woensdagaand onder die invloed van drank en in 'n aggressiewe bui by die huis opgedaag het. Die oorledene sou vroeg die volgende môre na Botswana vertrek en die appellant het by die kinders gaan slaap sodat hy haar nie wakker sou maak wanneer hy opstaan nie. Kort nadat hy die Woensdagaand tuis gekom het, het die oorledene haar aan die arm uit die bed geruk en na die gang getrek. Hy het sy vinger onder haar neus geswaai en haar beveel om sy paspoort te soek "of daar gaan groot moeilikheid wees". Volgens die appellant kon sy in die oorledene se oë sien dat hy haar daardie aand weer gaan slaan. Sy was baie moeg en volgens haar het sy totaal irrasioneel opgetree. Sy het die paspoort in die slaapkamer gaan soek, die oorledene se aktetas daar gesien en dit oopgemaak om daarin te kyk. Sy het die pistool

bo in die aktetas sien lê en dit gevat. Die oorledene was op daardie stadium in sy studeerkamer buite die huis. Die appellant het met die pistool na die studeerkamer geloop en dit buite die studeerkamerdeur oorgehaal met die doel om die oorledene weer skrik te maak soos n paar maande tevore toe sy die skoot deur die slaapkamerdeur geskiet het. Sy het in die deur van die studeerkamer bly staan en die oorledene voor die oop kluis aan die ander kant van die kamer sien staan. Hy was besig by die kluis en sy lyf was half agter die oop kluisdeur. Dit het nie geblyk dat hy van die appellant se teenwoordigheid bewus was nie. Agter die oorledene was daar n groot venster. Die appellant en die oorledene moes ongeveer 4 meter van mekaar gewees het. Die appellant sê dat sy die venster wou stukkend skiet om die oorledene skrik te maak sodat hy haar nie weer daardie aand sou slaan nie. Sy het na die linker boonste hoek van die venster gemik. Dit is gemene saak dat as die koeël die rigting gevolg het waarin sy gemik het, dit links bo die oorledene, maar weliswaar

binne n meter van hom af, verby sou gegaan het. Volgens die appellant het sy nie gedink daar bestaan enige moontlikheid dat sy die oorledene sou raakskiet nie. Op haar weergawe het sy dus nie die moontlikheid voorsien dat sy die oorledene kon dood of beseer nie. Toe sy die skoot aftrek, het sy egter nie die ruit nie, maar die oorledene getref.

Dit blyk uit die lykskouingsverslag van die staatspatoloog dat die oorledene n skietwond regs voor by die borskas opgedoen het wat deur sy regterlong en sy werwelkolom gestrek het. Die bevinding van die staatspatoloog, wat as korrek erken is, lui verder soos volg:

"Indien die oorledene regop gestaan het toe die skoot toegedien was, sou die rigting van die skoot feitlik horisontaal gewees het en na agter en na links."

Die getuienis van die appellant dat sowel sy as die oorledene gestaan het toe sy die skoot afgeskiet het, en dat die oorledene inderdaad gestaan het in die posisie soos deur haar beweer, strook met die bevindings van die staatspatoloog. Daar is terloops geen getuienis wat daarop dui dat die appellant daardie aand meer as een skoot in die studeerkamer

afgevuur het nie. Inteendeel, kaptein Wolmarans, 'n deskundige op die gebied van vuurwapens en ballistiek, het getuig dat die pistool alleen twee patrone neem en dat slegs die patroon in die onderste van die twee lope afgevuur was.

Dit is die appellant se getuienis dat die oorledene geval het waar hy gestaan het. Volgens haar het hy probeer om weer orent te kom, maar het hy teruggeval. Daar het bloed by sy mond uitgekom en sy oë was glasierig gewees. Die appellant sê sy het gedink hy is dood. Sy het besef sy het hom doodgeskiet en dit het deur haar gedagtes geflits dat haar kinders van haar weggeneem gaan word. Sy beweer dat sy die pistool in die oorledene se hand gedruk het. Die pistool is die volgende dag in sy bebloede hand gevind, maar daar was geen bloed aan die pistool nie, wat daarop dui dat die pistool moontlik op 'n later stadium in die oorledene se hand geplaas is. Sy getuig dat sy geweldig geskok was en baie gehuil het. Hoewel sy dit nie kan onthou nie, aanvaar sy dat sy daardie nag 'n brief geskryf het waarin sy voorgee dat die

oorledene selfmoord gepleeg het en waaruit blyk dat sy self ook selfmoord beoog het. Sy het trouens die volgende môre volhard met die bewering dat die oorledene selfmoord gepleeg het. Later die dag het sy egter toegegee dat sy die oorledene geskiet het, en het sy ook 'n verklaring voor 'n landdros afgelê waarin sy dit erken het.

Die appellant se getuienis dat haar vroeëre afskrikskoot deur die slaapkamerdeur wel die oorledene tydelik van aanrandings op haar weerhou het, is deur die hof a quo aanvaar. Die hof a quo het verder as redelik moontlik waar aanvaar dat sy op 13 Januarie 1988 weereens die oogmerk gehad het om die oorledene deur middel van 'n pistoolskoot af te skrik. Haar weergawe dat sy die linker boonste hoek van die venster skuins agter die oorledene wou stukkend skiet om hom skrik te maak, is eweneens deur die hof a quo as redelik moontlik waar aanvaar. Die appellant se verdere getuienis dat sy nie die moontlikheid voorsien het dat sy die oorledene kon raakskiet nie, is egter nie deur die hof a quo aanvaar

nie. Daar is bevind dat sy wel daardie moontlikheid voorsien het. Die hof a quo het in hierdie verband op vyf "objektiewe faktore en feite" gesteun wat soos volg saamgevat kan word:

1. Die appellant het binne die beperkte ruimte van die studeerkamer op kort afstand n skoot afgevuur wat minder as n meter van die oorledene verby sou gegaan het as dit die beoogde baan gevolg het.
2. Die appellant het geen voorligting in die gebruik van vuurwapens ontvang nie en sy was gevaarlik onkundig omtrent die gebruik daarvan.
3. n Vuurwapen is n uiters gevaarlike wapen wat baie oordeelkundig en versigtig hanteer moet word.
4. Volgens die getuienis van kaptein Wolmarans, die gemelde deskundige op die gebied van vuurwapens en ballistiek, skiet n handwapen met n korter loop minder akkuraat as een met n langer loop.
5. Dit is die getuienis van kaptein Wolmarans dat

veral h onervare skut die neiging het om sy oë toe te knyp en sy kop weg te draai as hy h skoot afvuur, wat dan die rigting waarin die skoot afgevuur word, kan beïnvloed.

"Opsommend", het die geleerde verhoorregter bevind,

"kom voormelde daarop neer dat die beskuldigde wat gevaarlik onkundig is omtrent die gebruik van h vuurwapen, h dodelik gevaarlike wapen op kort afstand en gevaarlik na aan oorledene afvuur, waaruit die noodwendige en enigste afleiding gemaak moet word, naamlik dat beskuldigde, subjektief beoordeel, voorsien het dat sy in die gegewe feitekompleks oorledene sou tref en dood en sy haar daarmee versoen het toe sy die sneller van die vuurwapen getrek het."

Na my mening kan daar geen nadelige afleiding teen die appellant gemaak word omdat sy die skoot op kort afstand afgevuur het nie. Die feit dat die appellant op kort afstand na die venster geskiet het, het myns insiens veel minder gevaar vir die oorledene ingehou as wanneer sy dieselfde skoot op langer afstand sou afgevuur het. As sy nog nader aan die oorledene gestaan het toe sy die skoot afgevuur het, sou sy hom waarskynlik heeltemal misgeskiet het. Dit blyk

wel dat die appellant onder die omstandighede te naby aan die oorledene probeer verby skiet het. Na my mening was haar optrede gevolglik nalatig, veral in die lig van die feit dat sy 'n onervare skut was wat nooit enige voorligting of onderrig in die hantering van vuurwapens ontvang het nie. Dit volg egter nie dat die appellant ook subjektief voorsien het dat sy die oorledene moontlik kon tref nie. Haar enigste ondervinding met 'n vuurwapen was die een skoot wat sy voorheen met dieselfde pistool deur die slaapkamerdeur geskiet het, en daardie skoot het die slaapkamerdeur getref aan die onderkant waar sy gemik het. Volgens die appellant se subjektiewe ervaring het die pistool dus geskiet waar sy gemik het.

Dit blyk nie uit die getuienis dat die appellant enigsins daarvan bewus was dat 'n handwapen met 'n kort loop minder akkuraat as een met 'n lang loop skiet nie. Dit is sekerlik nie algemene kennis nie, en na my mening kan hierdie deskundige getuienis van Wolmarans nie in aanmerking geneem

word by die bepaling van wat die appellant inderdaad subjektief voorsien het nie. Dieselfde geld vir kaptein Wolmarans se getuienis dat h onervare skut geneig is om sy oë toe te knyp en sy kop weg te draai wanneer hy h skoot aftrek, en dat dit die koers van die skoot kan beïnvloed. Ook wat hierdie aspek betref, is daar geen getuienis dat die appellant van so h gevaar bewus was nie. Myns insiens is dit ook nie iets wat elke leek sal weet nie. Die deskundige getuienis van Wolmarans is egter in h ander opsig van belang. Dit dien as moontlike verduideliking waarom die skoot wat die appellant op 13 Januarie 1988 afgevuur het, nie getref het waar sy gemik het nie.

Die bevinding van die hof a quo dat die appellant inderdaad subjektief die gevolge van haar optrede voorsien het, vind volgens die hof a quo ook steun in haar gedrag ná die voorval. Na my oordeel regverdig haar optrede ná die gebeure nie so h nadelige afleiding nie - beslis nie as enigste redelike afleiding nie. Die hof a quo het bevind dat

as die appellant die oorledene bloot wou skrikmaak, en hom toe per ongeluk raakgeskiet het, dit verwag kon word dat sy hom te hulp sou gesnel het en ook hulp sou ontbied het. Volgens die appellant se getuienis het sy egter geglo dat die oorledene reeds dood was. Onder daardie omstandighede was daar dus niks wat sy of enigiemand anders verder vir die oorlede kon gedoen het nie. Haar getuienis dat die oorledene gesterf het kort nadat hy geskiet is, is ook nie noodwendig in stryd met die mediese getuienis nie. Volgens die getuienis van dr Saayman is dit wel moontlik dat die oorledene binne 'n minuut of twee na die skoot kon gesterf het. Daarbenewens is daar geen getuienis op grond waarvan dit bevind kan word dat die appellant nie eerlikwaar geglo het dat die oorledene dood was nie.

Die feit dat die appellant aanvanklik voorgegee het dat die oorledene selfmoord gepleeg het, regverdig wel verskeie moontlike afleidings, onder andere die afleiding wat die hof a quo gemaak het dat sy inderdaad die moontlikheid

van die oorledene se dood voorsien het. Na my oordeel is dit egter nie die enigste redelike afleiding wat daar in die omstandighede gemaak kan word nie. Dit is eweseer verenigbaar met die appellant se weergawe dat sy die oorledene per ongeluk doodgeskiet het. Haar irrasionele optrede na die skoot is myns insiens verklaarbaar in die lig van al die omstandighede. Daardie optrede is ook bestaanbaar met haar weergawe van 'n ongeluk. Op haar weergawe moes die dood van die oorledene as 'n groot skok vir haar gekom het, en dit is verstaanbaar dat sy paniekerig opgetree het. Sy het onmiddellik besef dat die oorledene se dood ernstige probleme vir haar kan meebring, selfs al was dit 'n ongeluk, maar as leek het sy nie geweet wat die gevolge presies sou wees nie. Soos dit later geblyk het, het die hof a quo haar inderdaad aan moord skuldig bevind. Sy het gevrees dat haar kinders van haar weggeneem sal word en sy wou dit ten alle koste verhoed. Sy was moeg en uitgeput as gevolg van 'n gebrek aan slaap die vorige nag en sy het klaarblyklik nie helder

gedink nie. Dit blyk byvoorbeeld uit haar ondeurdragte optrede toe sy die skyn van selfmoord in die studeerkamer probeer skep het. Sy het die pistool in 'n heeltemal onnatuurlike posisie in die oorledene se hand geplaas, en op 'n stadium toe die bloed in sy hand reeds so droog was dat dit vir enigeen duidelik moes gewees het dat hy nie selfmoord met daardie pistool kon gepleeg het nie. Daarna het sy die deur van die studeerkamer van buite gesluit, wat glad nie inpas by 'n beweerde selfmoord binne die studeerkamer nie. Die onsamehangende brief wat die appellant gedurende die nag geskryf het, toon trouens dat sy daardie nag self oorweeg het om selfmoord te pleeg. Na my oordeel is die appellant se onbesonne optrede nadat sy die oorledene geskiet het nie noodwendig strydig met haar weergawe dat sy die oorledene per ongeluk doodgeskiet het nie.

In die lig van al die getuienis het die staat myns insiens nie 'n redelike twyfel bewys dat die appellant die nodige opset by moontlikheidsbewussyn gehad het nie. Die

afleiding van dolus eventualis wat die hof a quo gemaak het, is na my oordeel nie die enigste redelike afleiding van al die bewese feite nie. Die hof a quo het derhalwe fouteer om te bevind dat die staat dolus eventualis bewys het. Na my oordeel moes die verhoorhof bevind het dat die appellant die oorledene nalatiglik gedood het. Die skuldigbevinding aan moord moet gevolglik tersyde gestel word en vervang word met een van strafbare manslag.

Waar die appellant nou nie meer aan moord nie, maar aan die minder ernstige misdryf van strafbare manslag skuldig is, moet haar vonnis ook in heroorweging geneem word. Die hof a quo het aanvaar dat die appellant nie weer n soortgelyke misdaad sal pleeg nie en dat gevangenisstraf nie nodig is vir die rehabilitasie van die appellant nie. Die hof a quo het egter bevind dat die erns van die misdaad, die belange van die gemeenskap en die oogmerk van afskrikking van andere wel vereis dat sy n termyn van gevangenisstraf moet uitdien. Waar die appellant nou nie langer aan moord skuldig

is nie, het daardie oorwegings egter veel van hulle krag verloor. Indien al die relevante faktore en die oogmerke by strafoplegging in ag geneem word, is ek van oordeel dat n termyn van effektiewe gevangenisstraf nie die gepaste vonnis sal wees nie. Die persoonlike omstandighede van die appellant speel uit die aard van die saak ook n rol in dié verband. Sy was 35 jaar oud toe sy die misdryf gepleeg het. Sy het geen vorige veroordelings gehad nie. Die appellant is n opgeleide onderwyseres wat net voor die dood van die oorledene n meriete toekenning ontvang het. Sy is die moeder van twee jong kindertjies wat van haar afhanklik is. Die hof a quo het ook bevind dat die appellant opregte berou het. Sy het sedert die gebeure klaarblyklik self heelwat lyding deurgemaak.

Getuienis wat die appellant voor oplegging van vonnis aan die hof a quo voorgelê het, het aangetoon dat dit noodsaaklik is dat die appellant psigoterapeutiese behandeling ondergaan. Dit blyk dat die appellant direk na

die gebeure in Januarie 1988 vir drie weke lank behandeling vir angsneurose in 'n kliniek in Pretoria ontvang het. Sy is later in 1988 as gevolg van depressie in 'n ander kliniek in Pretoria opgeneem en behandel. Dr Fourie, 'n kliniese sielkundige en mede-professor in sielkunde aan UNISA, het getuig dat die appellant 'n sterk neiging tot sogenaamde reaktiewe gedrag openbaar. Dit is gedrag wat volgens dr Fourie volg op die inisiërende aksie van 'n ander persoon; gedrag wat uit die reaktiewe aard daarvan selfs konfronterend en aggressief kan wees, maar wat ook tot depressie kan lei. Dr Fourie het getuig dat dit noodsaaklik is dat die appellant deskundige behandeling vir haar reaktiewe gedrag ontvang. Dit sal volgens hom ook verhoed dat die appellant moontlik in die toekoms weer in 'n soortgelyke situasie beland as waarin sy haar tydens haar huwelik met die oorledene bevind het. Ons is meegedeel dat die appellant, hangende die appèl, wel 'n program van psigoterapie onder leiding van dr Fourie gevolg het, maar dat dit halfpad onderbreek is en nog nie voltooi is nie. Intussen het die appellant as gevolg van

werksomstandighede na Jacobsdal verhuis waar sy tans onderwys gee. Na my mening moet die appellant verdere psigoterapeutiese behandeling ontvang, en in die besondere omstandighede van hierdie saak behoort die behandeling en die behoorlike voltooiing daarvan as opskortingsvoorwaardes gestel te word. Die appellant se advokaat het ons meegedeel dat mev M M Cronje, 'n kliniese sielkundige van Kimberley, bereid is om toe te sien tot die psigoterapeutiese behandeling van die appellant.

Die appellant se appèl teen haar skuldigbevinding en vonnis word gevolglik toegestaan. Die skuldigbevinding en vonnis van die hof a quo word tersyde gestel en met die volgende vervang:

1. Die beskuldigde word skuldig bevind aan strafbare manslag.
2. Die beskuldigde word gevonnissen tot drie (3) jaar gevangenisstraf wat in die geheel opgeskort word vir 'n tydperk van vyf (5) jaar op die volgende voorwaardes:
 - (a) dat die beskuldigde nie skuldig bevind word aan 'n misdad, gepleeg gedurende die tydperk van opskorting, waarvan geweld teen 'n ander persoon 'n element is en waarvoor gevangenisstraf sonder die keuse van 'n boete opgelê word nie; en

- (b) (i) dat die beskuldigde haar binne een maand na lewering van hierdie uitspraak by mev M M Cronje, kliniese sielkundige van Kimberley, vir psigoterapeutiese behandeling aanmeld; en
- (ii) dat die beskuldigde haar aan die behandeling wat deur mev Cronje voorgeskryf mag word, onderwerp; en
- (iii) dat die beskuldigde tot bevrediging van mev Cronje volhou met die behandeling vir 'n tydperk van minstens een jaar, of vir sodanige langer tydperk as wat mev Cronje mag voorskryf.

3. Mev Cronje word gelas om driemaandelikse vorderingsverslae met betrekking tot die beskuldigde se psigoterapeutiese behandeling aan die Griffier van die Hooggeregshof (Transvaalse Provinsiale Afdeling), Paleis van Justisie, Pretoria, voor te lê, en om die Griffier onmiddellik in kennis te stel indien die beskuldigde sou versuim om te voldoen aan enigeen van die voorwaardes gestel in paragraaf 2(b).

F H GROSSKOPF AR.

JOUBERT AR

PREISS Wn AR Stem saam